

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
DROHOBYCH IVAN FRANKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY
YOUNG SCIENTISTS COUNCIL

ISSN 2308-4855 (Print)
ISSN 2308-4863 (Online)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК:

**Міжвузівський збірник наукових праць молодих
вчених Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка**

HUMANITIES SCIENCE CURRENT ISSUES:

**Interuniversity collection of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical University
Young Scientists Research Papers**

ВИПУСК 31. ТОМ 3
ISSUE 31. VOLUME 3

Видавничий дім
«Гельветика»
2020

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 12 від 28.08.2020 р.)*

Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 31. Том 3. – 320 с.

Видання розраховане на тих, хто цікавиться питаннями розвитку педагогіки вищої школи, а також філології, мистецтвознавства, психології.

Редакційна колегія:

Пантюк М.П. – головний редактор, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Душний А.І.** – співредактор, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка), член-кореспондент (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Дмитрів І.І.** – відповідальний секретар, кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Андрус В.М.** – доктор історичних наук, професор, (Київський університет імені Бориса Грінченка); **Бермес І.Л.** – доктор Івана Франка); **Андрус В.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галив М.Д.** – мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка); **Галив М.Д.** – кандидат педагогічних наук, доцент, (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Галик В.М.** – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Гжесак Ян** – доктор габлітований, надзвичайний професор кафедри (Державна вища професійна школа); **Гриценко Г.З.** – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Дутчак В.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника); **Засць В.М.** – кандидат мистецтвознавства, заступник декана факультету народних інструментів (Національна музична академія України імені Петра Чайковського); **Зимомря І.М.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський національний університет); **Іванишин П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Квас О.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Ужгородський (Львівський національний університет імені Василя Стефаника); **Корсак Р.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет національний університет); **Масненко В.В.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького); **Мафтин Н.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Мацьків П.В.** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Медведик Ю.С.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Невмержицька О.В.** – доктор Івана Франка), професор кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Оршанський Л.В.** – доктор педагогічних наук, професор, завідувач (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Павлак Мірослав** – д. габ. з філології, професор, ректор Державної вищої професійної школи в Коніні (Польща); **Пагута М.В.** – кандидат педагогічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Пантюк Т.І.** – доктор педагогічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Петречко О.М.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Печарський А.Я.** – доктор філологічних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка); **Синкевич Н.Т.** – кандидат мистецтвознавства (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Ситник О.М.** – доктор історичних наук, доцент, завідувач кафедри (Мелітопольський державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стажівська І.О.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної роботи (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія наук педагогічної освіти); **Стажівський А.Я.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри (Харківська державна академія культури), заслужений діяч мистецтв України, академік (Міжнародна академія інформатизації); **Стещик Ю.О.** – доктор історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Стреначикова Марія** – доктор наук (doc. ScS., PhD.), (Академія мистецтв у Банській Бистриці); **Тельвак В.П.** – кандидат історичних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка); **Чик Д.Ч.** – доктор філологічних наук, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка); **Янишин Б.М.** – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник (Інститут історії України НАН України); **Яремчук В.П.** – доктор історичних наук, професор (Національний університет «Острозька академія»)

Рецензенти:

Астаф'єв О.Г. – д.філол.н., проф. каф. теорії літ., компаратив. і літ. тв. ІФ КНУ ім. Т. Шевченка; **Падалка Г.М.** – д.пед.н., проф. каф. ф-но вик. та худ. культ. ІМ НПУ ім. М. Драгоманова; **Скотна Н.В.** – д.філол.н., проф., зав. каф. прак. психол., ректор ДДПУ ім. І. Франка.

Збірник індексується в міжнародній базі даних Index Copernicus International.

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 6143 від 28.12.2019 р. (додаток 4) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

На підставі наказу Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1) журнал внесений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») у галузі філологічних наук (035 – Філологія) та у галузі культури і мистецтва (022 – Дизайн, 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 024 – Хореографія, 025 – Музичне мистецтво, 026 – Сценічне мистецтво, 027 – Музезнавство, пам'яткознавство, 028 – Менеджмент соціокультурної діяльності).

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» Серія КВ № 19906-9706Р від 14.05.2013 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання www.aphn-journal.in.ua

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях, та не несе відповідальності за достовірність наведених даних та посилань.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, співзасновники Льницький В.І., Душний А.І., Зимомря І.М.
Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100. тел.: (03244) 1-04-74, факс: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2020
© Пантюк М.П., Душний А.І., Зимомря І.М., 2020

Recommended for publication
by Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Academic Council
(protocol No 12 from 28.08.2020)

Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers / [editors-compilers M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya]. – Drohobych: Publishing House „Helvetica”, 2020. – Issue 31. Volume 3. – 320 p.

The publication is intended for those who is interested in the High School Pedagogics and psychology, philology, art development.

Editorial board:

M. Pantyuk – Editor-in-Chief, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific Work (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical); **A. Dushnyi** – Co-Editor, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University), Corresponding Member (International Academy of Pedagogical Education); **I. Dmytriv** – Corresponding Secretary, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **V. Andrieiev** – Doctor of History, Professor (Kyiv Grinchenko University); **I. Bermes** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Haliv** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **V. Halyk** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **J. Gzhesiak** – Dr. Gab., Associate Professor (Konin Higher Secondary School of Education); **H. Hrytsenko** – Candidate of Historical Sciences (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **V. Dutchak** – Doctor of Arts, Professor, Head of the (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **V. Zaiets** – Candidate of Art Studies, Deputy Dean of the Faculty of Folk Instruments (National Music Academy of Ukraine named after Peter Tchaikovsky); **I. Zymomria** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Uzhgorod National University); **P. Ivanyshyn** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Kvas** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department (Higher School of Ivan Franko National University of Lviv); **R. Korsak** – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department (Uzhhorod National University); **V. Masnenko** – Doctor of History, Professor, Head of the Department (Bogdan Khmelnytsky Cherkasy National University); **N. Maftyn** – Doctor of Philology, Professor (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); **P. Matskiv** – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department (Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University); **Y. Medvedik** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Ivan Franko National University of Lviv), Professor of the Department (Drohobych State Pedagogical University); **O. Nevmerzhyska** – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor (General Pedagogy and Preschool Education of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **L. Orshanskyi** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department (Ivan Franko State Pedagogical University); **M. Pawlak** – Dr. habil. in Philology, Professor (Poland); **M. Pabuta** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko State Pedagogical University); **P. Pantiuk** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Petrechko** – Doctor of History, Professor, Head of the Department (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **A. Pecharskyi** – Doctor of Philological Sciences, Professor (Lviv National University); **N. Synkevych** – Candidate of Arts (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **O. Sytnyk** – Doctor of History, Associate Professor, Head of the Chair (Bogdan Khmelnytskyi State Pedagogical University); **I. Stashevskia** – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector (Academic Affairs of Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine, Academician (International Academy of Pedagogical Education); **A. Stashevskiy** – Doctor of Arts, Professor, Head of the Department (Kharkiv State Academy of Culture), Honored Worker of Arts of Ukraine, Academician (International Academy of Informatization); **Y. Stetsyk** – Doctor of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **M. Strenachikova** – Doctor of Science (Doc. CSc., PhD.), (Academy of Arts in Banska Bystrica); **V. Telvak** – Candidate of Historical Sciences, Associate Professor (Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University); **D. Chyk** – Doctor of Philology, Associate Professor, (Taras Shevchenko Kremenets Regional Humanities and Pedagogical Academy); **B. Yanyshyn** – Candidate of Historical Sciences, Senior Research Associate (Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine); **V. Yaremchuk** – Doctor of History, Professor (Ostroh Academy National University)

Reviewers:

O. Astafjev – Doctor of Philology, Professor of Literature Theory, Comparative Literature and Literary Work Department of Philology Institute Kyiv of ational Taras Shevchenko University; **H. Padalka** – Doctor of Education, Professor of piano performance and artistic culture Department of Art Institute National Pedagogical Dragomanov University; **N. Skotna** – Doctor of Phylosophy, Professor, Head of Applied Psychology Department, Rector of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University.

The collection is included in such international databases as Index Copernicus International.

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 28.12.2019 No 6143 (annex 4), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences, 012 – Pre-school education, 013 – Primary education, 014 – Secondary education (subject specializations), 015 – Professional education (in the field of specializations), 016 – Special education).

According to the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine as of 17.03.2020 № 409 (annex 1), the journal is included in the List of scientific professional editions of Ukraine (category “B”) on philological sciences (035 – Philology) and culture and arts (022 – Design, 023 – Fine arts, decorative arts, restoration, 024 – Choreography, 025 – Musical arts, 026 – Performing art, 027 – Museum and monument studies, 028 – Management of socio-cultural activities).

Print media registration certificate «Humanities science current issues: Interuniversity collection of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Young Scientists Research Papers» series KV № 19906-9706P dd. 14.05.2013.

All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
www.aphn-journal.in.ua

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles,
and is not responsible for the accuracy of these data and references.

Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
co-founders V. Ilnytskyi, A. Dushnyi, I. Zymomrya.

Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24, Drohobych, Lviv region,
82100. tel.: (03244) 1-04-74, fax: (03244) 3-81-11, e-mail: info@aphn-journal.in.ua

© Drohobych State Ivan Franko
Pedagogical University, 2020
© M. Pantyuk, A. Dushnyi, I. Zymomrya, 2020

ЗМІСТ

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Людмила ЮРСА, Оксана НЕГЕР. Еколінгвістичний стан сучасного фірмонімікону Черкас.....	4
Максим ЯКОВЛЄВ. Мова, переклад і механіка культурних трансферів: приклади політології та міжнародних відносин.....	9
Наталія ЯРЕМЧУК, Надія ПАВЛЮК. Екзистенційні виміри часопросторових параметрів у романі А. Камю «Чума».....	16

ПЕДАГОГІКА

Андрій АНДРЕЄВ, Наталія ТИХОНСЬКА. Розвиток у майбутніх учителів фізики вміння розробляти творчі завдання для організації інноваційної діяльності учнів у процесі їх навчання.....	24
Ірина БАРДУС. Формування навичок командної роботи в майбутніх ІТ-фахівців на прикладі дисципліни «Методології розробки програмного забезпечення».....	31
Olena VILOBROVA, Katherina GEORGIEVSKAYA. The necessity of developing professional communicative competence in teaching a foreign language through authentic legal videos.....	35
Маріанна БІЛОЗЕРОВА. Міжпредметна компетентність у формуванні поліпрофесійної мобільності майбутніх соціальних працівників.....	41
Марія БОДАРЄВА. Латентний компонент порушення як методична проблема логопедії.....	47
Тамара БОНДАР, Олена ВАРАВА. Інклюзивна освіта у США: філософське підґрунтя.....	54
Наталія БОРОЗЕНЕЦЬ, Інна ШИШЕНКО. Використання специфічних принципів навчання під час вивчення математичних дисциплін студентами аграрних ЗВО.....	63
Юрій БРИНДКОВ. Куратор академічної групи як суб'єкт формування особистості студента.....	69
Тетяна ВАКАЛЮК, Оксана ЧЕРНИШ. Аналіз електронних тлумачних словників з інформаційних технологій.....	74
Лариса ВОРОНА. Правові аспекти національно-патріотичного виховання в закладах позашкільної освіти.....	84
Василь ГЕОРГІЄВ. Формування морально-вольових якостей майбутніх офіцерів у процесі повітрянодесантної підготовки.....	92
Сергій ГРЕНКО, Олександр МІЛАСЬ, Євген ІЩЕНКО. Формування професійних компетентностей у майбутніх офіцерів до застосування заходів фізичного впливу.....	98
Наталія ГОГОЛЬ. Культурологічний підхід до навчання літератури у науково-методичних працях зарубіжних учених періоду освітньої реформи 1984–1990 років.....	105
Оксана ГОРДА, Ольга РУСНАК. Навчальна екскурсія як ефективна форма заняття під час літніх шкіл із вивчення мови.....	110
Наталія ГРЕЧАНИК. Закономірності формування культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи у професійній підготовці.....	115
Марія ГУЛЯЄВА. Німецька модель професійної освіти й освіти дорослих в рамках міжнародного співробітництва.....	121
Наталія ДЕМЧЕНКО, Олена ФІЛОНЕНКО. Теоретичні аспекти дослідження проблеми формування культури ділового спілкування.....	127
Анастасія ДЕНИСОВА. Організаційно-педагогічні умови моніторингу якості підвищення кваліфікації фахівців у галузі професійної (професійно-технічної) освіти.....	132
Діана ДОБРОВОЛЬСЬКА, Людмила ДОБРОВОЛЬСЬКА. Технологія навчання іноземної мови в разі контактних та дистанційних форм роботи.....	139
Наталія ДОБРОВОЛЬСЬКА. Експериментальна перевірка ефективності розробленої методики взаємопов'язаного формування англomовної компетентності в читанні та говорінні майбутніх фахівців з інформаційних технологій.....	144

Любов ДОЛЬНІКОВА. Засоби підвищення мотивації вивчення педагогічних дисциплін магістрами спеціальності «Журналістика».....	150
Ігор ДОНЕЦЬ, Андрій ЛЕОНЕНКО, Андрій КРАСІЛОВ. Теоретичні складники формування професійних компетентностей майбутніх офіцерів засобами спеціальної фізичної підготовки з урахуванням типу темпераменту.....	157
Людмила ЄФИМЕНКО. Структурні компоненти та рівні вихованості комунікативної толерантності майбутніх педагогів дошкільного профілю.....	165
Богдан ЗАДВОРНИЙ. Динаміка показників сили й еластичності м'язів у процесі занять стретчингом.....	171
Катерина ЗАЙЦЕВА. Комунікативно-когнітивна компетентність майбутніх учителів іноземних мов за умов конфліктного дискурсу.....	177
Сніжана ЗЕЛІНСЬКА. ІОС університету: структурно-функціональна модель процесу навчання хімії.....	183
Світлана ЗИМІНА. Розвиток інноваційного потенціалу університетів Королівства Нідерландів: case study Університету Амстердаму.....	190
Вікторія ЗІНЧЕНКО. Академічна доброчесність як основа сучасного процесу.....	198
Oksana IVANTSOVA. Innovation diffusion in higher education.....	206
Анатолій ІВАНЧУК. Можливості використання наративів у навчальній дисципліні «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» під час підготовки майбутніх учителів.....	212
Олена ІСАКОВА, Ольга БАЄВА. Проблеми розвитку вищої освіти в Україні: соціально-філософський аспект.....	218
Анна КИРПА. Особливості післядипломної педагогічної освіти вчителів англійської мови в рамках реалізації концепції «Нова українська школа».....	224
Тетяна КОЛЕЧИНЦЕВА. Фізичні задачі практичного спрямування як засіб підвищення ефективності навчання здобувачів вищої освіти морської галузі.....	231
Анатолій КОНОХ, Андрій КОНОХ. Організаційно-педагогічні умови формування фахової компетентності майбутніх фахівців фізичної культури у сфері екологічного туризму.....	238
Tetiana KOROL. Developing test tasks to assess the components of prospective philologists' translation competence.....	243
Тамара КОРОСТІЯНЕЦЬ, Катерина НЕДЯЛКОВА. Підвищення мотивації вивчення математики здобувачами середньої освіти.....	249
Михайло КОРОТКИХ, Данило САМОЙЛЕНКО, Микола ФЛЬОРКО. Перспективи використання інтерактивних педагогічних технологій у системі професійної освіти майбутніх офіцерів.....	258
Тетяна КРАВЦОВА. Зміст та структура тьюторської компетентності майбутнього педагога.....	264
Оксана КРАВЧЕНКО. Педагогічні умови формування медіаграмотності майбутніх вчителів у сучасних закладах вищої освіти: обґрунтування проблеми.....	270
Андрій КРИЖАНОВСЬКИЙ. Використання соціальних мереж у навчальному процесі вищого навчального закладу.....	276
Alla KULICHENKO. Terminological toolkit for studying the concepts of "innovation" and "innovative activity".....	282
Анжеліка КУРЧАТОВА. Взаємодія як необхідна умова формування в молодших школярів поведінкового компонента.....	288
Галина ЛЕМКО. Народознавство як засіб виховання особистості.....	294
Світлана ЛИТВИНОВА. Організація навчальних цифрових вебквестів із використанням хмарних сервісів і технологій доповненої реальності.....	299
Богдан ЛУЦЕНКО. Педагогічні умови формування лідерських якостей у майбутніх офіцерів-командирів Національної гвардії України.....	305
Дарина ЛЮТА. Структура, критерії та рівні готовності майбутніх фахівців із туризмознавства до професійної діяльності у сфері соціального туризму.....	310

CONTENTS
LINGUISTICS. LITERATURE STUDIES

Lyudmyla YURSA, Oksana NEHER. Ecolinguistic condition of Cherkasy modern firmomicon.....	4
Maksym YAKOVLYEV. Language, translation and mechanics of cultural transfers: examples from political sciences and international relations.....	9
Natalia IAREMCHUK, Nadiya PAVLIUK. Existential characteristics of spatiotemporal parameters in A. Camus's novel "The Plague".....	16

PEDAGOGY

Andrey ANDREEV, Natalia TIKHONSKAYA. Development of the future physics teachers' ability to design creative tasks for organizing innovative activities of students in the process of learning.....	24
Irina BARDUS. Formation of teamwork skills among future IT-professionals on the example of the discipline "Software Development Methodology".....	31
Olena BILOBROVA, Katherina GEORGIEVSKAYA. The necessity of developing professional communicative competence in teaching a foreign language through authentic legal videos.....	35
Marianna BILOZEROVA. Interdisciplinary competence in the formation of polyprofessional mobility of future social workers.....	41
Mariia BODARIEVA. Latent component of disorder is a methodical problem of speech pathology.....	47
Tamara BONDAR, Olena VARAVA. U.S. inclusive education philosophical foundations.....	54
Nataliia BOROZENETS, Inna SHISHENKO. Use of specific learning principles in the study of mathematical disciplines students of agrarian universities.....	63
Yuriy BRYNDIKOV. Curator of an academic group as a subject of formation of a student's personality.....	69
Tetiana VAKALIUK, Oksana CHERNYSH. The analysis of electronic dictionaries on information technologies.....	74
Larisa VORONA. Legal aspects of national-patriotic education in extracurricular education institutions.....	84
Vasyl HEORHIEV. Formation of moral and volitional qualities of future officers in the process of airborne training.....	92
Serhii HIRENKO, Oleksandr MILAYEV, Yevhen ISHCENKO. Formation of professional competences future officers to apply physical influence measures.....	98
Nataliia HOHOL. Culturological approach to the literature teaching in the scientific and methodological works of foreign researchers of the educational reform period of 1984–1990.....	105
Oksana HORDA, Olha RUSNAK. Educational tour as an effective form of classes during summer language schools.....	110
Nataliia HRECHANYK. Regularities of formation the culturological competence of future primary school teachers in training.....	115
Mariia HULIAIEVA. German model for vocational education and adult education in international cooperation.....	121
Nataly DEMCHENKO, Olena FILONENKO. Theoretical aspects of researching the problem of business communication culture formation.....	127
Anastasiia DENYSOVA. Organizational and pedagogical conditions of quality monitoring of professional development of specialists of vocational education.....	132
Diana DOBROVOLSKA, Liudmyla DOBROVOLSKA. The technology of teaching a foreign language via contact and distant forms of work.....	139
Nataliia DOBROVOLSKA. Experimental verification of the effectiveness of the developed method of interconnected formation of English-speaking competence in reading and speaking of future specialists in electronic engineering.....	144
Lubov DOLNIKOVA. Ways of improving motivation for studying pedagogical courses in masters' students specialising in Journalism.....	150

Ihor DONETS, Andrii LEONENKO, Andrii KRASILOV. Theoretical components of formation of professional competences of future officers by means of special physical training.....	157
Liudmyla YEFYMENKO. Structural components and levels of formed communicative tolerance of future preschool teachers.....	165
Bohdan ZADVORNYI. The dynamics of muscle elasticity and muscular strength indicators in the process of stretching.....	171
Kateryna ZAITSEVA. Communicative-cognitive competence of future teachers of foreign languages in the conditions of conflict discourse.....	177
Snezhana ZELINSKAYA. IOS university: a structural-functional model of the chemistry learning process.....	183
Svitlana ZYMINA. Development of the innovation capacity in Dutch universities: case study of the University of Amsterdam.....	190
Viktoriia ZINCHENKO. Academic integrity as the basis of the modern educational process.....	198
Oksana IVANTSOVA. Innovation diffusion in higher education.....	206
Anatoliy IVANCHUK. Possibilities of using narratives in the course “Life safety and basic of labor protection” in the training of future teachers.....	212
Olena ISAKOVA, Olga BAIEVA. Problems of development of higher education in Ukraine: social and philosophical aspect.....	218
Anna KYRPA. The peculiarities of postgraduate pedagogical education of English teachers while implementing the concept “New Ukrainian school”.....	224
Tetiana KOLECHYNTSEVA. Practical problems on physics as means of education efficiency improvement among maritime higher school students.....	231
Anatoly KONOKH, Andriy KONOKH. Organizational and pedagogical conditions of formation of professional competence of future specialists of physical culture in the field of ecological.....	238
Tetiana KOROL. Developing test tasks to assess the components of prospective philologists’ translation competence.....	243
Tamara KOROSTIYANETS, Katerina NIEDIALKOVA. Increasing motivation for studying mathematics by secondary school applicants.....	249
Mykhailo KOROTKIKH, Danylo SAMOYLENKO, Mykola FLORKO. Prospects for the use of interactive pedagogical technologies in the system of professional education of future officers.....	258
Tetiana KRAVTSOVA. Content and structure of tutor’s competence of future pedagogue.....	264
Oksana KRAVCHENKO. Pedagogical conditions of formation of the future education media literature in modern higher education institutions: the education of the problem.....	270
Andrey KRYZHANOVSKY. Use of social networks in educational process of higher educational institutions.....	276
Alla KULICHENKO. Terminological toolkit for studying the concepts of “innovation” and “innovative activity”.....	282
Angelika KURCHATOVA. Interaction as a necessary condition for the formation of a behavioral component in junior schoolchildren.....	288
Halyna LEMKO. Ethnography as a means of personality education.....	294
Svitlana LYTVYNOVA. Learning digital web-quests organization using cloud services and augmented reality technology.....	299
Bohdan LUTSENKO. Pedagogical conditions for formation of leadership qualities in future officer-commanders of the National guard of Ukraine.....	305
Darina LYUTA. Structure, criteria and readiness level of future tourism specialists for professional activities in the field of social tourism.....	310

УДК 374

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/31.214086>

Лариса ВОРОНА,
 orcid.org/0000-0001-9878-6547
 кандидат педагогічних наук,
 доцент кафедри педагогіки
 Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Старобільськ, Луганська область, Україна) voronali@ukr.net

ПРАВОВІ АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті дається оцінка сучасного стану українського національно-патріотичного виховання в системі поза-шкільної освіти, окреслюється мета, яка реалізується через такі виховні завдання: формування поваги до національного минулого України; шанобливе ставлення до Конституції України, Законів України, державної символіки; підвищення престижу військової служби, поваги до захисника країни як до героя; формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій; утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства; втілення кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи; популяризація мовленнєвої культури. Через те, що на формування особистості дитини домінівним є вплив освітнього середовища, то й значна відповідальність у державі покладається на заклади освіти. Виховання національно-патріотичної свідомості особистості неможливе без педагогічно організованого соціуму, в якому створено психолого-педагогічні умови, що сприяють вихованню патріотизму. Одним з основних завдань закладів позашкільної освіти є створення освітнього середовища для національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Позашкільна освіта має значні напрацювання методів і форм навчально-виховної, організаційно-масової роботи, які сприяють формуванню національно-патріотичної свідомості вихованців, їхнього ставлення до держави, мови, культури, національних традицій українського народу. Почуття патріотизму є найвищою та найсильнішою духовною силою людини, що спонукає її до активної життєвої позиції. А це наперед вкрай важливо.

Також у статті визначаються принципи й напрями національно-патріотичного виховання в закладах поза-шкільної освіти, характеризуються основні чинники національно-патріотичного виховання учнівської молоді в сучасних умовах. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання виділено формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Ключові слова: позашкільна освіта, заклади позашкільної освіти, виховання, національно-патріотичне виховання.

Larisa VORONA,
 orcid.org/0000-0001-9878-6547
 Candidate of Pedagogical Sciences,
 Associate Professor at the Department of Pedagogy
 Luhansk Taras Shevchenko National University
 (Starobilsk, Luhansk region, Ukraine) voronali@ukr.net

LEGAL ASPECTS OF NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION IN EXTRACURRICULAR EDUCATION INSTITUTIONS

The article assesses the current state of Ukrainian national-patriotic education in the system of out-of-school education, outlines the goal, which is realized through the following educational tasks: formation of respect for the national past of Ukraine; respectful attitude to the Constitution of Ukraine, Laws of Ukraine, state symbols; increasing the prestige of military service, respect for the defender of the country as a hero; formation of a tolerant attitude to other peoples, cultures and traditions; affirmation of humanistic morality as the basic basis of civil society; embodiment of the best features of the Ukrainian mentality – diligence, freedom, justice, kindness, honesty, care for nature; popularization of speech culture. Since the influence of the educational environment is dominant on the formation of the child's personality, a significant responsibility in the state rests with educational institutions. Education of national-patriotic consciousness of the individual is impossible without a pedagogically organized society, which creates psychological and pedagogical conditions conducive to the education of patriotism. One of the main tasks of out-of-school educational institutions is to create an educational environment for national-patriotic education of student youth. Extracurricular education has a significant development of methods and forms of educational, organizational and mass work, which contribute to the formation of national and patriotic consciousness of students, their attitude to the state, language, culture, national traditions of the Ukrainian people. The feeling of patriotism is the highest and strongest spiritual force of a person, which motivates him to an active position in life. And this is extremely important today.

The article also defines the principles and directions of national-patriotic education in out-of-school education institutions, characterizes the main factors of national-patriotic education of student youth in modern conditions. The most important priority of national-patriotic education is the formation of the value attitude of the individual to the Ukrainian people, homeland, state, nation.

Key words: out-of-school education, out-of-school education institutions, upbringing, national-patriotic upbringing.

Постановка проблеми. На нинішньому етапі розвитку незалежної держави національно-патріотичне виховання учнівської молоді є провідним напрямком діяльності закладів загальної середньої освіти, як важливий фактор формування національної свідомості. На сьогоднішній день саме заклади позашкільної освіти є загальнодоступними закладами, що надають учням додаткові знання, формують вміння і навички за інтересами, задовольняють потреби учнів у творчій самореалізації, сприяють формуванню особистості майбутнього громадянина. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді завжди було актуальним і важливим для закладів позашкільної освіти, саме позашкільна освіта створює сприятливі умови для здійснення виховного впливу на формування свідомості вихованців. Аналіз науково-педагогічних джерел дозволяє стверджувати, що національно-патріотичне виховання в закладах позашкільної освіти є актуальною проблемою, від розв'язання якої залежить майбутнє України.

Аналіз сучасних досліджень. Основи виховних процесів у закладах позашкільної освіти були розкриті в працях А. Макаренка, Г. Вашенка, В. Сухомлинського, К. Ушинського. В своїх працях вчені приділяли увагу вихованню у дітей патріотизму, любові до своєї землі і рідного краю, свого народу. Національно-патріотичне виховання, як основа формування свідомої особистості розглянуті О. Биковською, В. Вербицьким, Л. Тихенко, Г. Пустовітом, Т. Тищенко, І. Бехом.

Мета статті. Виділити основні форми роботи в напрямку національно-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах позашкільної освіти, проаналізувати документи у сфері освітньої політики щодо національно-патріотичного виховання учнівської молоді на державному рівні.

Виклад основного матеріалу. На нинішньому етапі розвитку незалежної держави, її інтеграції в світовий та європейський простір визначаються основні напрями модернізації освітнього процесу, в основу яких покладено національну ідею, як важливий фактор формування національної свідомості, що забезпечує моральне, духовне становлення учнівської молоді, їх підготовку до активної, творчої, соціально значущої життєвої позиції. Виховання патріотизму актуальне не тільки для системи освіти, а й для держави в цілому та є першочерговим завданням

для українського суспільства. Саме зараз ми повертаємося до споконвічних цінностей: утвердження пошани та любові до Батьківщини, до краю де народився, родини, історії, духовності, культури, моральності, бережного ставлення до природних скарбів і національних надбань, традицій і звичаїв українського народу. Актуальність національно-патріотичного виховання учнівської молоді зумовлюється ситуацією, сучасними викликами, що стоять перед Україною і вимагають постійного вдосконалення цього процесу (Гавлігіна, 2006: 2).

Усвідомлення суспільством необхідності модернізації освітнього простору України вимагає від позашкільної освіти, як невіддільної частини цілісної системи освіти, що забезпечує розвиток, самореалізацію, професійне самовизначення та формування життєвої компетентності дітей та учнівської молоді, абсолютно нової якості надання освітніх послуг, нових підходів до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Розвиток суспільства, сучасні потреби, запити дітей та їх батьків, що стосуються надання якісної позашкільної освіти ставлять перед позашкільними нові вимоги щодо оновлення технологій та методів виховної роботи, які мають бути спрямовані на залучення вихованців до різних видів діяльності та всебічному, гармонійному розвитку особистості. У сучасних умовах розвитку України позашкільна освіта має створювати передумови для формування національно свідомого громадянина, розвитку в дітей національних світоглядних позицій і патріотизму. Національно-патріотичне виховання в закладах позашкільної освіти є найважливішим аспектом роботи закладу, адже дитинство і юність – найблагоприятніша пора для виховання почуття любові до Батьківщини. Національно-патріотичне виховання є невіддільним компонентом всього виховного процесу учнів. Як правило воно формується на історичних прикладах героїчного становлення Української державності, героїзмі та українських козаків та визвольного руху, досягнень у всіх галузях науки, техніки, культури та народного господарства. Мета національно-патріотичного виховання – це виховання свідомого й відповідального громадянина-патріота своєї країни, який дбає про високу духовність, фізичну досконалість, моральність, художньо-естетичну культуру, потреби та уміння жити в громадському суспільстві (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 4).

Завдання закладів позашкільної освіти так побудувати виховну діяльність, щоб сама її організація, приклади видатних історичних постатей, авторитетних педагогів, середовище виховували дітей та молодь у дусі патріотизму, глибокого розуміння історії свого народу, національної ідентичності, самобутності. Виконанню таких завдань сприяє гуманізація виховного процесу: співпраця педагогічних працівників закладу, вихованців та їх батьків, громадських організацій; упровадження інтерактивних методів; організація навчальної, пошукової, дослідницької діяльності; психолого-педагогічний супровід усіх видів діяльності вихованців; використання інформаційно-комунікаційних технологій. Якісними характеристиками такого процесу є добровільність дітей та учнівської молоді у визначенні напрямів їх навчальної, творчої, пізнавальної, інших видів діяльності; відповідність інтересам, бажанням і потребам, ідеалам і переконанням; створення умов для формування патріотичної свідомості вихованців, здатних виявляти національну гідність, успішно само реалізовуватися в соціумі як громадянин і носій української культури (Гавлітїна, 2006: 3).

Урахування зазначених завдань сприяло розробленню змісту виховної роботи, що зосереджена на дитині як вищій цінності, урахуванні її вікових та індивідуальних особливостей, спонуканні до самостійності в навчально-творчій діяльності та розумінні, стимулюванні свідомого ставлення до життєвих виборів. Тому виховна робота організовується як системний педагогічний процес, що передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи на різних навчальних рівнях та охоплює всі сфери життєдіяльності дітей та учнівської молоді.

Аналіз наукової літератури, Концепції національно-патріотичного виховання, досвід педагогічної діяльності сприяв визначенню основних завдань національно-патріотичного виховання:

- створення психолого-педагогічних умов для творчої самореалізації, для розвитку здібностей та талантів вихованців закладів позашкільної освіти;
- сприяти успадкуванню надбань українського народу в галузі мистецтва, культури, спорту, політики;
- виховання національної свідомості, патріотичних почуттів, любові до Батьківщини, краю де народився та живеш, свого народу, держави;
- забезпечення розуміння, єдності, взаємоповаги поколінь;
- успадкування кращих рис українського народу (працелюбності, волелюбності, толерантності тощо);
- зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я;

– формування естетичних потреб і почуттів, екологічної культури й високих моральних якостей (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 4).

Для формування свідомої особистості, яка є справжнім патріотом, має активну громадянську та життєву позицію повинна бути реалізована комплексна система виховання: моральне виховання (формування високих моральних цінностей, позитивної моральної діяльності, засвоєння морально-людських норм і правил, розвитку моральних якостей, почуттів та навичок поведінки); громадське виховання (формування громадської позиції); національне виховання (формування системи поглядів, переконань, ідей покликаних формувати повагу до національних цінностей українського народу); патріотичне виховання (формування високої патріотичної свідомості, поваги до історії рідного краю, почуття любові до України, готовності до виконання громадських, конституційних обов'язків) (Про Стратегію національно-патріотичного виховання, 2019: 5).

Національно-патріотичне виховання – це цілеспрямований і свідомий процес організації і стимулювання активно-творчої діяльності підлітків, оволодіння ними знаннями про культурно-історичний досвід українського народу, формування в них ціннісного ставлення до Батьківщини, суспільства, самих себе й до праці. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування загального ставлення вихованців до держави, українського народу, традицій та звичаїв (Програма українського патріотичного виховання, 2019: 6).

Національно-патріотичне виховання набуває характеру системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів освіти, організацій громадянського суспільства, громадян з формування у людини і громадянина високої національно-патріотичної свідомості, почуття відданості своїй Українській державі. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідеї зміцнення української державності як консолідуючого чинника розвитку суспільства, формування патріотизму та утвердження національних цінностей.

Досвід державної політики впродовж усіх років незалежності України свідчить про необхідність приділення особливої уваги сфері національно-патріотичного виховання, що є невіддільною складовою частиною забезпечення національної безпеки України. Державна політика у сфері національно-патріотичного виховання потребує постійного удосконалення з урахуванням потреб і викликів, що стоять перед суспільством (Ворона, 2020: 1).

У зв'язку із цим актуальними на сучасному етапі стали такі потреби:

- провадження ефективного механізму формування та реалізації державної політики у сфері національно-патріотичного виховання;
- формування національного мовно-культурного простору на основі утвердження державної мови, стійкості його ціннісної основи перед зовнішнім втручанням;
- формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовних цінностей Українського народу, національної самобутності;
- сприяння створенню, розвитку, підвищенню якості, а також популяризації україномовного культурно-інформаційного продукту та забезпеченню доступу до нього;
- здійснення постійної комунікації з громадянським суспільством з питань національно-патріотичного виховання;
- розвиток духовності й моральності в суспільстві, утвердження традиційних сімейних цінностей;
- усунення впливів держави-агресора в інформаційній, освітній, культурній сферах України;
- запобігання перетворенню інформаційного простору на поле маніпуляцій суспільною свідомістю, продукування ціннісної дезорієнтації;
- гармонізація законодавства й управлінських практик у сфері формування громадянської позиції із законодавством та кращими практиками держав Європейського Союзу та держав-членів НАТО, зберігаючи в основі національні цінності й традиції;
- впровадження єдиного методичного й термінологічного підходу до процесу національно-патріотичного виховання;
- формування та впровадження єдиних стандартів щодо процесів, суб'єктів, їх компетенції та повноважень, якості діяльності у сфері національно-патріотичного виховання (Про Стратегія національно-патріотичного виховання, 2019: 5).

Мета національно-патріотичного виховання реалізується через такі виховні завдання:

- формування поваги до національного минулого України;
- шанобливе ставлення до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, поваги до захисника країни, як до героя;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- втілення кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості,

доброти, чесності, бережного ставлення до природи; популяризація мовленнєвої культури (Гавлітіна, 2006: 3).

Національно-патріотичне виховання в умовах закладу позашкільної освіти це гнучка саморегулююча система, що оперативно реагує на національні, освітні, культурні, суспільні та інші потреби особистості, забезпечує соціальне і професійне його самовизначення, тобто здійснює активний вплив на формування молодих громадян-патріотів держави. Саме заклади позашкільної освіти, як загальнодоступні заклади для здобуття учнями додаткових знань, розвитку вмінь і навичок, створюють сприятливі умови для здійснення виховного впливу на формування свідомості учнівської молоді. Виховання цього напрямку є важливою ланкою освітнього процесу в позашкільлі, що спрямовується на залучення гуртківців до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової науки і культури. Воно здійснюється на всіх етапах освітнього процесу в закладі, забезпечує всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її здібностей та обдарованість. В сучасних умовах розвитку позашкільної освіти і виховання практична діяльність позашкільних навчальних закладів з національно-патріотичного виховання вимагає впровадження у діяльність закладів якісно нових методів і технологій національно-патріотичного виховання, які спрямовані на формування у дітей свідомого творчого ставлення до суспільних норм і національних цінностей (Vorona, 2020). Методи й прийоми роботи щодо національно-патріотичного виховання гуртківців дуже різноманітні. У сьогоденних умовах, перед керівником гуртка закладу позашкільної освіти постає немало задач, пов'язаних з вихованням патріотизму та формування національної свідомості у своїх вихованців. Вирішуючи завдання патріотичного виховання, кожен педагог будує свою роботу відповідно з місцевими умовами, напрямом роботи гуртка та особливостями дітей, враховуючи принципи диференційованого підходу до кожної дитини, максимальний облік його можливостей та інтересів; раціональне поєднання різних видів діяльності, адекватних за віком; дитячу активність тощо. Прийоми виховання – складова частина методу, що забезпечує застосування його в певних умовах. Головні прийоми, що сприяють формуванню національно-патріотичного виховання, це переконання, особистий приклад, інноваційна діяльність, яка характеризується новими чи адаптованими ідеями (Пустовіт, 2015: 7). Розбудова демократичної правової держави та громадянського суспільства у сучасних українських

реаліях, які визначаються, у першу чергу, військовою агресією проти нашої країни, безперечно, актуалізує вимогу інноваційності в патріотичному вихованні сучасної молоді.

Діяльність з національно-патріотичного виховання в закладах позашкільної освіти варто організувати за напрямками: громадсько-патріотичний, духовно-моральний, культурно-історичний, цивільно-правовий, військово-патріотичний, спортивно-патріотичний, культурно-патріотичний (Рис.1) (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009:4).

Громадсько-патріотичний напрям передбачає формування розуміння громадянського обов'язку, ціннісного ставлення до національних інтересів України, засвоєння цінностей демократичних стосунків, що відповідають намаганням побудувати громадянське суспільство.

Духовно-моральний напрям має на меті виховання поваги до старшого покоління, сім'ї, батьків, засвоєння цінностей, на яких будується життя в родині, що сприяло б відродженню фундаментальної ролі родини у суспільстві, любові до Батьківщини й свого народу. Такий напрям реалізується в процесі вивчення українознавчих тем, народознавства, проведенні майстер-класів, волонтерської діяльності вихованців, пошукової роботи, збору краєзнавчих матеріалів, проведенні екскурсій та туристичних походів рідним краєм.

Цивільно-правовий напрям передбачає вивчення системи державного устрою та державного управління країною, виховання поваги до суверенітету, незалежності та цілісності України. Такий напрям передбачає роботу з формування ціннісного ставлення до національних інтересів України: бесіди про державну символіку, ознайомлення з життєвим та творчим шляхом визначних особистостей та діячів

держави; формування поваги до людини як до найбільшої цінності через основні державні закони; розвиток дитячого самоврядування, з метою створення умов для самореалізації вихованців, виховання відповідальності, активного залучення до участі в житті закладу.

Військово-патріотичний напрям передбачає виховання поваги до професії військового, вивчення історії становлення армії в країні, ознайомлення з військовими традиціями, бойовими подвигами земляків в роки війни. Для реалізації цього напрямку варто організувати зустрічі з ветеранами війни, учасниками АТО, волонтерами, військовим комісаром з метою формування позитивного ставлення Збройних Сил України, готовності до виконання військового обов'язку; проводити тематичні заходи присвячені героїчним подвигам українських воїнів у боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України; проводити екскурсії місцями бойових дій Другої світової війни; вшановувати Меморіальні комплекси, пам'ятники, братські могили, алеї Героїв.

Спортивно-патріотичний напрям проводиться з метою розвитку фізичних, моральних, вольових якостей вихованців; виховання характеру, витривалості, стійкості, мужності, дисциплінованості через спорт; формування бажання служити Батьківщині та готовності до її захисту. Такий напрямок реалізується через організацію спортивних змагань, туристичних зборів, квестів, естафет, зустрічей з відомими спортсменами.

Культурно-патріотичний напрям спрямований на розвиток творчих здібностей вихованців – вивчення місцевого фольклору, усної народної творчості, ознайомлення зі звичаями та традиціями українського народу, вивчення українського народного мистецтва.

Найпоширенішими формами організації роботи з національно-патріотичного виховання є індиві-

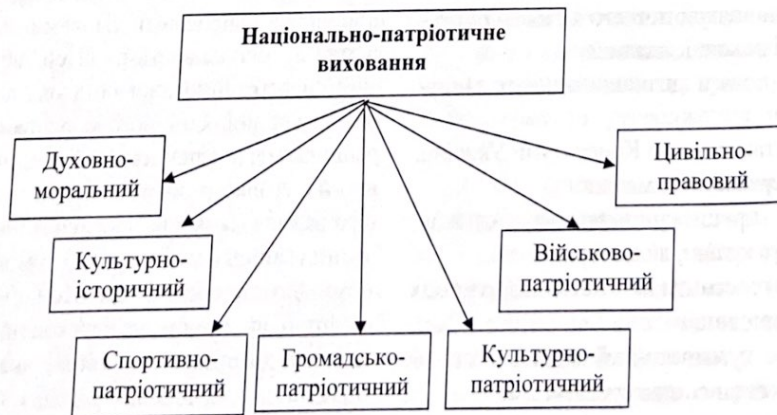

Рис. 1. Напрями національно-патріотичного виховання

дуальна, колективна чи групова, масова та наочна. Індивідуальна форма роботи в напрямку національно-патріотичного виховання обирається тоді, коли завдання доручається вихованцю: написання науково-дослідницької роботи, збір матеріалу до музею, участь у конференції. Колективну чи групову форму роботи використовують у роботі гуртка або клубу, об'єднанні де вихованці разом виконують завдання: вивчають традиції, обряди свого народу, ходять в походи, беруть участь в патріотичних заходах, проводять зустрічі. Масова форма роботи – це проведення родинних свят, фольклорно-етнографічних та краєзнавчих експедицій, конференцій, вечорів, флешмобів, створення книг. Наочні – створення на функціонування в закладах музеїв, кімнат бойової слави, виставки дитячої творчості, книжкові виставки, тематичні стенди (Програма українського патріотичного виховання, 2019: 6).

В процесі організації національно-патріотичного виховання в закладах позашкільної освіти варто дотримуватися таких принципів: гуманізації виховного процесу (педагог зосереджує увагу на особистості як найвищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, спонукає до самостійності, створює умови для розвитку здібностей; гуманізація взаємин між педагогами та учнями, повага до особистості, виховання гуманної особистості); національної спрямованості (процес формування національної свідомості, який полягає у вихованні любові до Батьківщини, українського народу, гордості до приналежності корінного українського етносу, поважному ставленні до українських звичаїв, традицій, культури та їх відродження і використання, небайдужості до державотворчих процесів); самоактивності й саморегуляції (педагог формує у вихованців вміння не тільки аналізувати свої дії та вчинки, а й відповідати за них, здатність контролювати свої емоції, приймати рішення, поступово виробляє громадянську позицію особистості); природо відповідності (педагог враховує індивідуальні особливості розвитку кожного вихованця і направляє свою діяльність на їх вдосконалення); культуровідповідності (єдність вихованців з історією, культурою, мовою, народними традиціями та звичаями, яка забезпечує зв'язок поколінь, спрямований на формування загальної культури особистості, ґрунтується на набутому морально-етичному досвіді людства); полікультурності (інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування толерантного ставлення до культури, мистецтва, релігії інших народів; здатність сприймати українську культуру як невіддільну частину загальнолюдської культури); соціальної відповідності (виховний процес організо-

вується відповідно до ситуації, яка є в країні, використовуючи для цього необхідні методи, принципи, напрями національно-патріотичного виховання); суб'єкт-суб'єктної взаємодії (передбачає, що учасники освітнього процесу є рівноправними партнерами у процесі спілкування, мають право на відстоювання своєї точки зору, поважають думку кожного); цілісності (освітня діяльність є системним, послідовним та неперервним педагогічним процесом, який спрямовано на гармонійний всебічний розвиток особистості); акмеологічний (орієнтації виховного процесу на вищі морально-духовні цінності, створення умов для досягнення вихованцями життєвого успіху, розвитку індивідуальних здібностей); особистісної орієнтації (кожна особистість є своєрідною і неповторною); творчої самодіяльності (формування у дітей відповідальності за своє життя, вміння приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно реагувати на соціальні зміни в суспільстві); толерантності (формування у вихованців відкритості, доброзичливості, поваги до всіх і всього, що їх оточує, а також пошани до культури, мистецтва, релігії, вірувань інших народів); демократизації (усунення авторитарного стилю спілкування та виховання в цілому, визнання прав вихованців на свободу, розвиток здібностей, виховання індивідуальності); етнізації (наповнення виховання національним змістом, спрямованим на формування самосвідомості громадянина, виховання національної гідності, відчуття етнічної належності до свого народу); неперервності (нероздільність навчання і виховання, досягнення цілісності й наступності у вихованні); диференціації (врахування психічного, фізичного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку вихованців); зв'язку виховання із життям та трудовою діяльністю (прищеплення поваги до праці, до професій, розвиток трудових навичок, підготовка до життя в умовах ринкових відносин); інтегративності (єдність педагогічних вимог позашкільного закладу, сім'ї, суспільства) (Концепція національно-патріотичного виховання, 2009: 4).

Результатом національно-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах позашкільної освіти є сформованість у вихованців почуття патріотизму, національної свідомості, що проявляється особистістю в любові до свого народу, в повазі до українських традицій, у відчутті своєї належності до України, в усвідомленні спільності власної долі з долею Батьківщини, в досконалому опануванні українською мовою, в здатності захищати Україну.

Мету, завдання, зміст і напрями національно-патріотичного виховання учнівської молоді викладено у багатьох нормативно-правових документах

з питань освіти і виховання, прийнятих у зв'язку із суспільно-політичною ситуацією в Україні. Основними документами у сфері освітньої політики щодо національно-патріотичного виховання учнівської молоді на державному рівні є:

– Про затвердження плану заходів щодо посилення національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, наказ Міністерства освіти і науки від 27 жовтня 2014 року № 1232;

– Методичні рекомендації з патріотичного виховання, лист Міністерства освіти і науки від 27 листопада 2014 року № 1/9-614;

– Методичні матеріали для використання у проведенні інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення та військовослужбовців щодо встановлення Дня захисника України, доручення Глави Адміністрації Президента України від 23 жовтня 2014 року № 02-01/3078;

– Про проведення Уроків мужності, лист Міністерства освіти і науки від 13 серпня 2014 року № 1/9-412;

– Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах, наказ Міністерства освіти і науки від 16 червня 2015 року № 641;

– Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, наказ Міністерства освіти і науки від 28 травня 2015 року № 585;

– Національна ідея в становленні громадянина-патріота, програмно-виховний компонент від 26 травня 2015 року;

– Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді від 26 травня 2015 року;

– Методичні рекомендації щодо засад діяльності музеїв історичного профілю дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладів, лист наказ Міністерства освіти і науки від 22 травня 2015 року № 1/9-255;

– Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015;

– Про вшанування подвигу учасників Революції гідності та увічнення пам'яті Героїв Небесної Сотні, Указ Президента України від 11 лютого 2015 року № 69/2015;

– Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні, наказ Міністерства освіти і науки від 31 березня 2017 року № 519;

– Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання, Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2018 року № 845;

– Про Стратегію національно-патріотичного виховання, Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019 року;

– Про національно-патріотичне виховання у закладах освіти у 2019/2020 році, лист наказ Міністерства освіти і науки від 16 серпня 2019 року № 1/9-523.

Кожен заклад загальної середньої освіти, в тому числі й заклад позашкільної освіти, повинен стати для кожної дитини осередком становлення патріота України. Педагог, керівник гуртка повинен бути прикладом громадянина, який любить свою країну, свій народ, готовий самовіддано працювати на розбудову і зміцнення країни як суверенної, незалежної, демократичної, правової держави, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єднанню українського народу та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві.

Висновки. Одним з основних завдань закладів позашкільної освіти є створення освітнього середовища для національно-патріотичного виховання учнівської молоді. Позашкільна освіта має значні напрацювання методів і форм навчально-виховної, організаційно-масової роботи, які сприяють формуванню національно-патріотичної свідомості вихованців, їх ставлення до держави, мови, культури, національних традицій українського народу. Почуття патріотизму є найвищою та найсильнішою духовною силою людини, що спонукає її до активної життєвої позиції. А це нателервкрай важливо.

Пріоритетними напрямками в роботі закладів позашкільної освіти для реалізації національно-патріотичного виховання мають бути: включення різнобічних спектрів проблематики національно-патріотичного виховання до навчальних програм, планів роботи закладів; покращення навчально-методичного забезпечення та матеріальної бази закладу, забезпечення керівників гуртків методичною літературою з національно-патріотичного виховання; залучення родин вихованців до участі у виховній роботі закладу; узагальнення і поширення педагогічного досвіду щодо національно-патріотичного виховання педагогів; створення музеїв, патріотичних куточків; систематичне використання елементів народної педагогіки, традицій національного виховання; організація постійно-діючих виставок дитячих робіт; налагодження конструктивної взаємодії закладів з громадськими організаціями учасників бойових дій, волонтерськими організаціями; взаємодія закладу та засобів масової інформації для широкого висвітлення кращого досвіду національно-патріотичного виховання; залучення до гурткової роботи учасників АТО – ООС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ворона Л. І. Роль закладів позашкільної освіти у формуванні національної ідентичності вихованців. *Національна ідентичність як проблема науки й освіти* : матеріали наук.-практ. конф., 12 березня 2020 р. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. С. 113–116.
2. Гавлітіна Т. М. Управління національно-патріотичним вихованням підлітків у позашкільному навчальному закладі в контексті адаптивних процесів. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2006. № 5. С. 29–34.
3. Гавлітіна Т. М. Організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків у позашкільному навчальному закладі. Педагогічний пошук. *Науково-методичний вісник Волинського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2006. №4 (52). С. 57–58.
4. Концепція національно-патріотичного виховання молоді : Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 27 жовтня 2009 р. № 3754/981/538/49. *Бердянський державний педагогічний університет* : офіційний сайт. URL: <http://bdpu.org/upbringing-work/national-patriotic-education/> (дата звернення: 20.07.2020).
5. Про Стратегію національно-патріотичного виховання : Указ Президента України від 18 травня 2019 р. № 286/2019 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019> (дата звернення: 10.07.2020).
6. Бех І. Д., Чорна К. І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12–13. С. 26–37. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (дата звернення: 20.07.2020).
7. Пустовіт Г. П. Патріотичне виховання дітей і молоді в позашкільних навчальних закладах: теоретико-прикладні конструктори. *Педагогіка і психологія*. 2015. С. 35–41.
8. Vorona L.I. Extracurricular education institutions in the process of national patriotic education of youth experience of the Poltava region. *Scientific Journal Virtus Issues*. № 40, January 2020. P. 80–83.

REFERENCES

1. Vorona L. I. (2020) Rol' zakladiv pozashkil'noyi osvity u formuvanni natsional'noyi identychnosti vykhovantsiv [The role of out-of-school education institutions in the formation of national identity of pupils]. Ukraine. National identity as a problem of science and education: materials of the scientific-practical conference (Kyiv, March 12, 2020). – Kyiv: Institute of Gifted Children of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 2020 – 308 p., 113–116 p. [in Ukrainian].
2. Havlitina T. (2006) Upravlinnya natsionalno-patriotychnym vykhovanniam pidlitkiv u pozashkil'nomu navchal'nomu zakladi v konteksti adaptyvnykh protsesiv [Management of national-patriotic education of adolescents in out-of-school educational institution in the context of adaptive processes]. Ukraine. Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi. 2006. № 5. P. 29–34. [in Ukrainian].
3. Havlitina T. (2006) Orhanizatsiyno-pedahohichni umovy natsionalno-patriotychnoho vykhovannya pidlitkiv u pozashkilnomu navchal'nomu zakladi [Organizational and pedagogical conditions of national-patriotic education of adolescents in out-of-school educational institution]. Ukraine. Pedagogical search. Scientific and methodical bulletin of the Volyn regional institute of postgraduate pedagogical education. 2006. № 4 (52). P. 57–58. [in Ukrainian].
4. (2009) Kontsepsiya natsionalno-patriotychnoho vykhovannya molodi. Nakazom Ministerstva Ukrayiny u spravakh simyi, molodi ta sportu, Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny, Ministerstva oborony Ukrayiny, Ministerstva kultury i turyzmu Ukrayiny vid 27 zhovtnya 2009 roku № 3754/981/538/49. [The concept of national-patriotic education of youth. Approved by the order of the Ministry of Family, Youth and Sports of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Defense of Ukraine, the Ministry of Culture and Tourism of Ukraine dated October 27, 2009 № 3754/981/538/49.]. Ukraine. [Elektronnyy resurs] URL: <http://bdpu.org/upbringing-work/national-patriotic-education>. [in Ukrainian].
5. (2015) Pro stratehiyu natsionalno – patriotychnoho vykhovannya ditey ta molodi na 2016-2020 roky [On the strategy of national-patriotic education of children and youth for 2016-2020 pp.]. Ukraine [Elektronnyy resurs] URL: www.zakon.rada.gov.ua/go/580/2015. [in Ukrainian].
6. (20016) Prohrama ukrayinskoho patriotychnoho vykhovannya ditey ta uchnivskoyi molodi [Program of Ukrainian patriotic education of children and students]: Ofitsiynyy sayt. Ukraine. [Elektronnyy resurs] URL : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>. [in Ukrainian].
7. Pustovit H. P. (2015) Patriotychno vykhovannya ditey i molodi v pozashkilnykh navchalnykh zakladakh: teoretyko-prykladni konstruktory [Patriotic education of children and youth in out-of-school educational institutions: theoretical and applied designers]. Ukraine. Pedagogika i psykholohiya. 2015 rik. S. 35–41. [in Ukrainian].
8. Vorona L. I. (2020) Extracurricular education institutions in the process of national patriotic education of youth experience of the Poltava region. Ukraine. Scientific Journal Virtus Issues # 40 january 2020, p. 80–83. [in Ukrainian].